

ETNIKAI-NEMZETI KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET

1014 Budapest, Úri u. 53.; 1250 Budapest, Pf. 33.

Tel.: 224-6790, fax: 224-6793; e-mail: titkarsag@mtaki.hu; honlap: www.mtaki.hu

I. A kutatóhely fő feladatai a beszámolási évben

Az Intézet kiemelt feladatként kezelte a nemzetközi kutatási programok feladatainak teljesítését, a regionális és uniós együttműködés fejlesztését. E célból több jelentős közös kutatási projektben, nemzetközi konferencián vett részt konzorciumi tagként, illetve szervezőként. Ezért is fontos az Intézet munkatársainak részvétele a három FP 6 kutatásban. Ezek közül a múlt évben „*Az európai szabadság és biztonság változó arcai (CHALLENGE)*” című projekttel közösen rendezték meg az Intézet éves konferenciáját. *A multikulturális demokrácia és a bevándorlók társadalmi tőkéje Európában. Részvétel, szervezeti hálózatok, közpolitika lokális szinten (LOCALMULTIDEM)* című kutatásban beindították a budapesti bevándorlást vizsgáló terepmunkákat és a *Mediterrán és kelet-európai országok, mint új bevándorlási célok az EU-ban* című, 2007-ben indult *IDEA FP6* kutatást.

Sikerrel zárult a Visegrádi Alap által támogatott *A kulturális diverzitás Közép-Európa (V4) városi tereiben. Az etnológiai megismerés tapasztalatai és lehetőségei* c. nemzetközi kutatás. Az Intézet munkatársai részt vettek a *Minorities in Transition: A Force Forward rather than Backward* című négyfordulós, nemzetközi vándorkonferencia megszervezésében. A *FRA RAXEN NFP* keretében az MTA Jogtudományi Intézetével közösen az Intézet 2007-ben is elkészítette az EU Alapjogi Ügynöksége (Bécs) részére a magyarországi éves jelentést.

Gyorsjelentés közreadásával befejeződött az MTA HTMT Kuratóriuma és a Szülőföld Alap által közösen támogatott, Magyarországgal együtt öt országra kiterjedő *Kárpát-panel 2007* című reprezentatív szociológiai kutatás. Az elmúlt évben elkészült az Interreg által támogatott *A KOMP–Kulturális, Oktatási, Multietnikus Program* keretében az Ister-Granum Eurorégió kulturális portálja, s annak részeként az eurorégió települési szintű térinformatikai rendszere, valamint a KOMP digitális tankönyve. Ezen kívül az Intézet hat nemzetközi konferenciát, szimpóziumot rendezett társrendezőként, többek közt a Norköppingi Egyetemen, a belgrádi Etnikai Kutató Központtal, a marosvásárhelyi, kolozsvári és a zentai magyar tudományos intézményekkel. Az MTA Nyelvtudományi Intézetével, és a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karával közösen 2007. július 5-6-án több mint száz külföldi előadó részvételével Pécsen rendezte meg az *International Conference on Minority Languages (ICML)* rendezvénysorozat XI. konferenciáját.

A négy OTKA kutatás közül az *Etnopolitikai modellek az Európai Unióban* című kutatás első félidejének kutatási eredményeit közreadták az Intézet 2007. évi évkönyvében. Nagy súlyt helyeztek a készülő új magyar külpolitikai stratégiai előmunkálataira. A munkatársak *A nemzeti azonosságtudat megújításának és fejlesztésének feltételei, intézményrendszere A magyar kultúra szerepe a politikai és gazdasági kapcsolatok fejlesztésében* témakörben öt elemzést készítettek. Az év során az Intézet kisebbségtörténeti csoportja jelentős erőket koncentrált a *Kisebbségi magyar közösségek. Fejezetek a 20. századi történelemből* című tankönyv összeállítására.

A kutatók közül egy fő habilitált az év folyamán, s ezzel egyetemi docensi címet szerzett.

II. Az év folyamán elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények, azok gazdasági-társadalmi haszna

A beszámolási évben az Intézet több kutatása közvetlenül kapcsolódott a magyar kisebbség- és társadalmpolitika azon területeihez, amelyek az utóbbi években kiemelt fontosságúnak bizonyultak. Elemzések készültek a magyarországi romák oktatási szegregációjáról, a magyar külpolitika stratégiai útkereséséről, a határon túli magyar közösségek jogi státuszának rendezetlenségéről és a magyarországi kisebbségek asszimilációs folyamatairól. **Az FP6-os migrációs kutatások azt bizonyítják, hogy a Budapestre bevándorolt kínai és arab csoportok integrációjában a magyarországi kapcsolattartás intézményi háttere hiányos, a bevándorolt külföldi magyarok viszont mind a befogadó közeggel, mind pedig a származási országokkal intenzív kapcsolatokat ápolnak, ami transznacionális jellegüket erősíti fel. A *Kárpát Panel 2007* című projekt egyik fontos eredménye, hogy a magyarországi közvéleményben a külső csoportok közül a határon túli magyarok megítélése változatlanul a legkedvezőbb. Az EU-csatlakozás a szlovákiai és romániai magyarság körében optimizmust keltett. A magyarországi kisebbségi tárgyú kutatások alapján elmondható, hogy a 13 törvényileg elismert kisebbségi közösség közösségi identitásában az etnikai, nyelvi és kulturális elemek felerősödése kiegyensúlyozottabb kettős identitásstruktúrákat jelez.**

1. Nemzetközi kutatások

Az Intézet **három FP6 kutatási programban** működik közre más magyarországi intézetekkel, kutatócsoportokkal közös konzorcium formájában. A folyamatosan jó eredményekkel auditált kutatási részvétel sikeres pályázatok esetében jó kiinduló feltételeket teremthet az FP7 kutatási programokban való hasonló konzorciális együttműködéshez.

Az európai szabadság és biztonság változó arcai (CHALLENGE) című FP6 kutatási program nyilvános adatbázist hozott létre (<http://libertysecurity.org/rubrique1.html>), amely elemzéseket és értékeléseket tartalmaz a szabadság és a biztonság változó európai kapcsolatáról. A Regio 2007. évi angol száma és a „Challenge Observatory” számára készült publikációk vizsgálták a magyarországi vízumkiadási és határellenőrzési gyakorlatát.

A multikulturális demokrácia és a bevándorlók társadalmi tőkése Európában. Részvétel, szervezeti hálózatok, közpolitika lokális szinten (LOCALMULTIDEM) című FP6 kutatási program (2006–2009) (www.um.es/localmultidem/index.php?id=2) hét európai nagyváros bevándorolt közösségeinek politikai integrációját vizsgálja. A kutatás célja a bevándorló népesség politikai integrációjának és a multikulturális demokrácia helyi szintű működésének vizsgálata. Az Intézet munkatársai 2007-ben az egyéni–mikro szint felmérését végezték el három etnikai közösséggel és egy magyar kontroll csoporttal.

Az Informal networks under Communism. A case-study on Komárom/Komárno (1964-1980) című kutatás célja a szocialista országok közötti „informális” transzferek, az állampolgárok közötti magánjellegű gazdasági és kulturális kapcsolatok elemzése (magyar-cseh-szlovák „informális” kapcsolatok, a bevásárlóturizmus, a „feketetés”, és a csempészet kutatása). Az elsősorban levéltári forrásokra alapozott feltárás 2007 őszén indult.

A *FRA RAXEN NFP* program keretében 2007-ben az egy évvel korábbi FRA-jelentés Magyarországra vonatkozó részeinek áttekintésére és ellenőrzésére került sor. Emellett hat angol nyelvű bulletin készült az idegenellenességgel, rasszizmussal, romaellenességgel kapcsolatos aktuális politikai diskurzusokról, szakpolitikai változásokról. Országjelentés

készült az oktatás, foglalkoztatás, lakhatás, szociális és egészségügyi ellátás területén tapasztalható idegenellenesség, rasszizmus, romaellenesség jelenségeiről, a faji indítékú erőszakról. Az elkészült tanulmányok a <http://www.fra.mtaki.hu/> címen megtekinthetők.

A kulturális diverzitás Közép-Európa (V4) városi tereiben. Az etnológiai megismerés tapasztalatai és lehetőségei című a Visegrádi Alap jóvoltából végzett mikroprojekt célja az volt, hogy a V4 országok kulturális sokféleségének késő-modern, városi formáit vizsgáló intézeteket egy kutatói networkba vonja össze. A 2007. május 29–30-án Budapesten rendezett műhelykonferencián a témakör elméleti és módszertani eredményeit foglalták össze. Bibliográfiát állítottak össze egy korábbi kelet-európai etnikai viszonyokkal kapcsolatos adatbázis alapján. A workshopon elhangzott előadások és a bibliográfia a projekt honlapján (http://www.diversity.mtaki.hu/the_project) olvashatók.

A *KOMP–Kulturális, Oktatási, Multietnikus Program* 16 tanulmány készült el magyar és szlovák nyelven az Ister-Granum Eurorégió településeiről, illetve célzottan kiválasztott intézményeiről. Elkészült a régióval foglalkozó honlap, valamint e-learning tananyag, mindkettő magyar és szlovák nyelven (<http://www.komp.mtaki.hu>).

Az Intézet egyik munkatársa a Freedom House által jegyzett *National Integration and Tolerance in Georgia* című projekt keretében a kisebbségekre vonatkozó grúz jogszabályokat elemezte, és az eredményekről a „National Integration and Tolerance Index” című, Tbilisziben, 2007. október 29–30-án tartott konferencián számolt be.

A *Designing Training Programmes and Training Representatives of Minority and Vulnerable Groups EuropeAid* c. program célja az EU PHARE programjának támogatásával az esélyegyenlőségi politikák jobb érvényesítését célzó továbbképzések kidolgozása a bolgár közigazgatás számára. A diszkrimináció elleni küzdelem keretében a bolgár jogrendszer hiányosságait mérték fel. A 2006 végén indult projekt 2007-ben konferenciakötettel zárult.

Minorities in Transition: A Force Forward rather than Backward című projekt keretében a kisebbségeknek, a demokratikus átalakulás folyamatában játszott lehetséges szerepe került górcső alá. A témakört négy konferencián elemezték. Három régió – Közép- és Kelet-Európa, a Balkán, valamint a Balti államok – tapasztalatait a konferenciakötetben összegezték.

A Mediterrán és kelet-európai országok mint új bevándorlási célok az EU-ban című, 2007-ben indult *IDEA FP6 kutatás* célja az új bevándorlási célországok helyzetének feltérképezése és a migráció lehetséges hatásainak elemzése. A munkatársak a magyarországi bevándorlási gyakorlat elemzési kereteit alakították ki és összeállították a kérdés szakbibliográfiáját.

2. Határon túli magyar tárgyú kutatási eredmények

A „Két Szeli”. XX. századi változások a dél-szlovákiai vegyes lakosságú településeken című kutatás Mátyusföld két jellegzetes településére koncentrált. A kutatás célja, hogy társadalomtörténeti és kulturális antropológiai eszközökkel rávilágítson ezekre a változásokra, és ezen keresztül mutassa be a két szlovákiai magyar közösség mikrotársadalmát. 2007-ben a terepmunka keretében húsz interjú készült a két községben élő magyarokkal és szlovákokkal.

Az Intézet egyik kutatója Bolyai-ösztöndíj keretében *Reformátusok és magyarságtudat Délvidéken* címmel végez kutatásokat szerbiai és horvátországi településeken. A délvidéki reformátusok kutatása szempontjából a „kettős kisebbségi” helyzetet (pravoszláv és katolikus vallási környezetben élnek) vizsgálták. 2007-ben szabadkai, tiszamenti, valamint bácskai terepmunkákra került sor.

Változó nemzet-diskurzusok: az azonosságról és a különbségekről magyar állampolgárok és kisebbségben élő magyarok viszonyában. A kutatás egy egyéni OTKA kutatás empirikus adatfelvételét köti össze a témához tartozó specifikus kérdések kutatásával. Míg az előbbiből három tanulmány, egy egyéni könyv fejezetei, az utóbbiból egy szerkesztett kötet fog születni. A 2007. évi eredményeket a december 4-ei műhelykonferencián mutatták be.

Kisebbségi magyar közösségek a 20. században. A projekt célja a kisebbségtörténet oktatásához segítséget nyújtó kiegészítő kézikönyv készítése a határon túli magyar kisebbségek történetéről. 2007-ben a könyv összes tanulmánya elkészült, összeállt a több mint 500 tételes képanyag, elkészültek a térképek és táblázatok.

Magyarország és a határon túli magyarok kérdése a probléma „újrafelfedezéséről” a sajátos nemzeti érdekek képviselőjének intézményesítéséig (1963–1989). A kutatás a kádári szomszédságpolitikát vizsgálja alapvetően két területre koncentrálni: szomszédságpolitika mint állambiztonsági kérdés, valamint a magyarországi népi ellenzék tevékenységének vizsgálata és elemzése. A beszámoló évi levéltári kutatásokra került sor.

Magyar javaslatok, tervek, dokumentumok az erdélyi kérdés rendezésére (1918–1940). A projekt tárgya a két világháború közötti romániai és magyarországi autonómia- és határváltoztatási tervek forráskiadása. 2007-ben befejeződött a közel hetven dokumentum rendszerezése és jegyzetelése.

Pozíciók a változásban. A kutatás keretében a határon túli magyarság társadalmi, politikai, intézményi pozícióinak vizsgálatára kerül sor 7 országban – azok szerkezeti sajátosságai szerint – majd az elkészült elemzések és esettanulmányok alapján összehasonlító értelmezések készülhetnek. 2007-ben három adatbázis és négy esettanulmány készült el.

Az Intézet egyik munkatársa ***„Kárpátalja története a két világháború közötti időszakban”*** című kutatása keretében 2007-ben tisztázta az időszak kárpátaljai pártviszonyait és elemezte a magyar pártok vertikális és horizontális szerkezetét, helyzetét.

A ***„Minőségkonceptiók a romániai magyar középfokú oktatásban”*** című kutatás eredményeképpen hasonló című tanulmánykötet megjelentetésére került sor 2007-ben.

A ***Karrierutak vagy parkoló pályák? Friss diplomások karrierje, migrációja, felnőttoktatási igényei a Kárpát-medencében*** c. kutatás a határon túli magyar friss diplomások munkaerőpiaci esélyeit és migrációját vizsgálta. A 2007-ben zárult projekt zárójelentését lásd a http://www.apalap.hu/letoltes/kutatas/karrierutak_vagy_zarojelentes.pdf . weboldalon.

A 2006 óta folyó, ***Etnopolitikai modellek Európában*** c. OTKA kutatás második évében a Magyarország és a szomszédos államok kisebbségpolitikai modelljeiben 2002 és 2007 között lezajlott változásokat és a vajdasági, szlovákiai etnikai konfliktusok megfigyelésének tapasztalatait elemezték. A workshop keretében véglegesített kéziratok ***„Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Közép- és Kelet-Európában (Tér és Terep VI)”*** címmel jelentek meg.

3. Magyarországi kisebbségi és migrációs tárgyú kutatási eredmények

Az ***Etnikai sztereotípiák a mai Magyarországon*** című OTKA kutatás második szakaszában, 2007-ben két ízben kérdőíves adatfelvételt végeztek. Az első kérdőíves adatfelvételt a kiválasztott települések 15 éven felüli lakosságának reprezentatív mintáján (mintaelemszám: 400 fő) végezték el. A második adatfelvétel a magyar felnőtt lakosság reprezentatív mintáján készült, azonos tartalommal. Azt vizsgálták, miben különböznek azok sztereotípiái, akik nem állnak kontaktusban a sztereotipizált csoporttal azokétól, akik napi kontaktusban állnak velük.

Az *Identitás – migráció – modernizáció* című kutatási program 2004-ben indult. 2007-ben „*Önkormányzatiság és identitás. A kisebbségi önkormányzatok működésének hatása a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségek identitására*” címmel végeztek elemzést. Ennek keretében a kisebbségi önkormányzati rendszernek a kisebbségi közösségek életébe való beépülését vizsgálták. A kutatás eredményeit több konferencián is bemutatták.

Az Intézet egyik munkatársa a *Kisebbségi önkormányzatok a 2006-os önkormányzati választások után - A roma, német, görög és ruszin kisebbségi autonómiák működése az átalakult viszonyok között* című kutatás keretében a 2006-os kisebbségi önkormányzati választásokra fókuszál. A beszámolási évben a választások adatait és az azzal kapcsolatos sajtóanyagot vizsgálta és elkészült az első kutatási gyorsjelentés.

A *Kitelepítettek–visszaszököttek–visszatérők* c. projekt az 1946–1948 között Magyarországról kitelepített, majd visszatért svábok történetét vizsgálja. A jelenség egyedülállóan tekinthető a régióban. 2007-ben újabb öt interjú készült, és folytatódott a levéltári kutatások is. A témához kapcsolódóan mintegy 300 oldal fénymásolat is rendelkezésre áll.

A *Magyarországi egyházak és a nemzetiségek (1920–1950)* c. kutatás célja a magyarországi nemzetiségek és az egyházak kapcsolatrendszerének vizsgálata. 2007-ben elkészültek a 2006-ban feltárt fondok iratkataszterei, valamint folytatódott a levéltári kutatások is.

A *kulturális revitalizáció esélye? A nemzetiségi kulturális kötődés szintjeinek vizsgálata egy többnemzetiségű régió iskolás tanulóinak körében – Csobánka* c.kutatást a pilisi régió többnemzetiségű településein végezték. A vizsgálatok a nemzetiségi kulturális kötődést elemezték a nemzetiségi származású általános iskolások körében és a nemzetiségi kultúra szervezett, „hivatalos” tereiben. A projektet 2007. szeptember 25-én műhelyvitával zárták.

A *Külföldiek Budapest VIII. kerületében* című mikroprojekt keretében négy résztanulmány született, melyek célja a külföldieknek a VIII. kerület demográfiai viszonyaira, szociális és gazdasági intézményrendszerére és civil szektorára gyakorolt hatásainak vizsgálata. Az eredményeket kerekasztal-beszélgetés keretében mutatták be 2007. november 22-én.

Befejeződtek a levéltári kutatások az *Etnicitás, közélet, helyi hatalom Hartán a 20. sz.-ban* c. és *A magyarországi kisebbségpolitika szakpolitikai elemzése. A kisebbségi törvény példája* c. kutatásokban is.

4. Romológiai kutatási eredmények

A *romák esélyegyenlősége Magyarországon* című, a Jedlik Ányos Program által támogatott kutatás (2006–2009) intézeti részfeladatának témája az önkormányzatiság, a pozitív diszkrimináció és az oktatás szerepe a romák helyzetének javításában. A beszámolási évben a Budapesti Corvinus Egyetem Közigazgatás-tudományi Karán az „Esélyegyenlőség és kisebbségvédelem a közigazgatásban” című továbbképzési szak tananyagát készítették elő.

A „*Társadalmi kapcsolatok romák/cigányok és parasztok között az aprófalvakban*” című kutatás keretében esettanulmányok készültek. A tanulmányok szaklektorálása sikeresen befejeződött 2007-ben. Elkészült egy módszertani kézikönyv a közösségkutatás témában. A kutatás eredményeit két konferencián és egy tanulmánykötetben mutatták be.

5. Judaisztikai tárgyú kutatások

Az Intézet judaisztikai tárgyú kutatásai egyrészt a mai magyarországi zsidósággal kapcsolatos etnikai, vallási jelenségek vizsgálatára, másrészt a történeti hebraisztikai és filológiai feltáró, dokumentációs munkára irányulnak.

Az MTA Irodalomtudományi Intézete 2007 tavaszán a magyarországi magyar és más nyelvű irodalmak történetét összefoglaló mű készítésére vállalkozott. A magyarországi jiddis és héber nyelvű irodalom történetének feldolgozására a Judaisztikai Munkacsoport 2007-ben javaslatokat fogalmazott meg hat témakörben és elkezdték az anyaggyűjtést.

Folytatódott a 2004-ben az Akadémiai Kiadó által megjelentetett *Képfogyatkozás – Vázlat az ikonofóbia történetéről a rabbinikus hagyományban* című kötet bővebb terjedelmű angol kiadásának előkészítése is. A mű angol munkacíme: *Waning Images: Rabbinic Attitudes to Vision and Visuality*. A tárgyévre kitűzött célt, vagyis a kötet négy-öt központi fejezetének elkészítését és kiadói szerkesztőnek való megküldését sikerült teljesíteni.

A két Szeli kutatás keretében 2007-ben elkészült a két falu temetőinek részletes feldolgozása. A teljes dokumentáció felkerül a Judaisztikai Munkacsoport honlapjára. Befejeződött a váci ortodox és status quo temető felirati anyagának lektorálása, és a Rothschild Foundation támogatásával lehetővé vált a vonatkozó kötet kiadása. Folytatódik a Csörsz utcai műemléki ortodox temető anyagának feldolgozása. Temetői adatbázis összeállítását kezdték el.

Az Intézet egyik kutatója a Rothschild Foundation ösztöndíja alapján és a *Jewish Revival* c. kutatás keretében a magyarországi zsidó társadalomban tapasztalható trendeket a kulturális antropológia eszközeivel vizsgálta. 2007-ben interjúkat készítettek, és elkezdődött a terepmunka is, melynek színtere a budapesti Bethlen-téri neológ zsinagóga.

6. Intézeti adatbázisok, kutatási portálok és hírlevelek

2007-ben sor került az Intézet *Kisebbségi Önkormányzatiság portáljának* feltöltésére, valamint a II/1. pontban részletezett KOMP projekt, *Kulturális, Oktatási és Multietnikus Portáljának* kialakítására.

Az Intézet egyik munkatársa továbbfejlesztette az *Erdélyi Magyar Adatbankot* (www.adatbank.transindex.ro) és feldolgozta *Jancsó Béla irodalomtörténész* (<http://www.adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=699>), valamint *Kós Károly néprajzkutató* (<http://adatbank.transindex.ro/cedula.php?kod=755>) kéziratanyagát.

Elkészült *A magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségekre vonatkozó jogszabályok és állami irányítás egyéb jogi eszközei 2006-ban; A magyarországi kisebbségi törvény és későbbi módosításainak kronológiája* és a *Szakiskolai lemorzsolódás* című adatbázis is.

Az Intézet 2007-ban *négy magyar nyelvű* és *egy angol nyelvű elektronikus hírlevelet* jelentetett meg, illetve küldött szét a partnerintézetek kutatóinak és más érdeklődőknek.

7. Szimpóziumok, konferenciák, kutatásszervezési feladatok

A Linköpingi Egyetem Etnikai Tanulmányok Tanszéke által szervezett **Hungarian-Swedish workshop on studies of minorities and ethnicity** c. műhelymegbeszélésen az Intézet munkatársai előadásokat tartottak 2007. január 29–30-án Norrköpingben.

Európai Magyarország. Az európai integráció következményei és hatásai, 2004–2006. címmel február 6–7-én konferenciát szervezett az MTA Kisebbségkutató Intézete, Politikai Tudományok Intézete, Szociológiai Kutatóintézete és Világgazdasági Kutatóintézete. Az előadók az EU-csatlakozás óta eltelt évek magyarországi tapasztalatait tekintették át.

Több műhelybeszélgetést követően, 2007. március 27-én került sor **az új magyar külpolitikai stratégia kidolgozása keretében elkészített vitaindító műhelyvitájára.**

2007. március 29–30-án **Ethnological understandings of cultural diversity in Central European urban spaces** című, angol nyelvű workshop keretében boncolgatták a résztvevők a közép-európai városok etnikai sokszínűségét.

2007. április 14-én a XIV. Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál keretében közös könyvbemutatóra került sor a Gondolat Kiadóval.

Sólyom László fővédnökségével 2007. április 19-én került sor a Rákóczi Szövetség és az MTA Kisebbségkutató Intézet által szervezett **Esterházy János emlékkonferenciára**.

A hasonló című kutatási projekt integráns részeként került megrendezésre az **Etnopolitikai modellek az Európai Unióban/Ethnopolitical Models in the European Union. Internal and External Challenges** c. nemzetközi konferencia 2007. május 24–25-én.

Ugyancsak 2007. május 24-én tartották a **Minorities in Transition. A Force Forward rather than Backward** című nemzetközi konferenciát a Demokratikus Átalakulás Nemzetközi Intézete és az MTA Kisebbségkutató Intézet szervezésében.

2007. június 13–15 között került sor a Magyar-Szlovák Történész Vegyesbizottság **Felekezetek, egyházpolitika, identitás Magyarországon és Szlovákiában** c. soros éves konferenciájára.

2007. július 5–6-án Pécsen tartották az **International Conference on Minority Languages** c. nemzetközi szimpóziumot a PTE Állam- és Jogtudományi Kara, az MTA Nyelvtudományi Intézete, valamint az MTA Kisebbségkutató Intézete szervezésében.

2007. augusztus 30–31-én Marosvásárhelyen került sor a Borsos Tamás Egyesület és az MTA Kisebbségkutató Intézet **Kisebbségi életpályák** c. közös kisebbségtörténeti konferenciájára.

A **Magyar sors Csehszlovákiában** c. nemzetközi konferencia tárgya az 1947. évi magyar–csehszlovák lakosságcsere-egyezmény és annak hatásai voltak. A Terror Háza Múzeummal közösen szervezett konferenciára 2007. szeptember 27-én került sor.

Zentán, 2007. november 2–3-án volt a Vajdasági Magyar Művelődési Intézet és az MTA Kisebbségkutató Intézete **Történelmi tudat – kulturális emlékezet** c. közös konferenciája.

A **Kárpát Panel** c. szociológiai kutatás eredményeit bemutató konferenciára került sor 2007. november 15-én, a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében. Az esemény alkalmából a Kisebbségkutató Intézet megjelentette a kutatásról készült gyorsjelentést.

2007. december 11-én szakmai vitát tartottak az MTA Kisebbségkutató Intézet, az Igazságügyi- és Rendészeti Minisztérium, valamint a Migránsokat Segítő Egyesület közös szervezésében a **magyarországi bevándorolt-integrációs politikáról**.

III. Hazai és nemzetközi kapcsolatok

Az Intézet az akadémiai társadalomtudományi intézetek közül a Néprajzi Kutatóintézettel, a Nyelvtudományi Intézettel, a Földrajztudományi, a Jogtudományi, a Történettudományi, a Szociológiai Kutatóintézettel, a Politikai Tudományok Intézetével, valamint a Társadalomtudományi Központtal folytatott közös kutatómunkát. Az egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális Antropológiai Tanszékével, az ELTE BTK Assziriológiai és Hebraisztikai Tanszékével, Germanisztikai Tanszékével, Tárgyi Néprajzi Tanszékével, az ELTE TÁTK Kulturális Antropológiai Szakcsoporttal, illetve a Pécsi Egyetem Kommunikációs Tanszékével működött együtt.

Az Intézet munkatársai több más egyetemi tanszék, doktori iskola munkájában is részt vesznek. Folyamatos az együttműködésük a Magyarországi Szlovákok Kutatóintézetével (Békéscsaba), a Horvát Kutatóintézettel (Pécs) és jó kapcsolat alakult ki a Miniszterelnöki Hivatal Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Főosztályával és a kisebbségi ombudsman hivatalával.

Szoros a munkakapcsolat több országos kisebbségi önkormányzattal. A munkatársak több szakmai folyóirat (pl. *Pro Minoritate, Kisebbségkutatás, Regio*) szerkesztőségének a tagjai.

Az Intézet a nemzetközi kutatási programok keretében az elmúlt év folyamán számos nyugat- és kelet-európai partnerintézettel, egyetemi kutatóhellyel kooperált. Intenzív volt az együttműködés a visegrádi államok etnológiai, kisebbségkutató intézeteivel.

A külföldi partnerek közül folyamatos az együttműködés az Európai Unió Alapjogi Ügynökségével (Bécs), az Europäische Volksakademie-vel (Bolzano), valamint a Norrköpingi Egyetem Etnológiai Kutatócsoportjával. A beszámolási évben a ljubljani Kisebbségkutató Intézettel hároméves együttműködési megállapodást kötöttek. Közös kutatások folynak a szomszéd országok akadémia intézeteivel, így például a Szlovák Tudományos Akadémia Történettudományi, Etnológiai és Társadalomtudományi Intézeteivel, illetve a Cseh Tudományos Akadémia Történeti és Masaryk Intézetével.

A határon túli magyar kutatóintézetek, tudományos műhelyek közül Erdélyben a kolozsvári Erdélyi Múzeum Egyesülettel, a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézettel, a Kriza János Társasággal és az Etnokulturális Forrásközponttal, Székelyföldön pedig a csíkszeredai Regionális és Antropológiai Kutatási Központtal és a Sapientia marosvásárhelyi részlegeivel alakult ki szoros együttműködés. Szlovákiában a somorjai Forum Kisebbségkutató Intézettel, a dunaszerdahelyi Gramma Nyelvi Irodával, a komáromi Egyetem újonnan létrejött intézetével és a komáromi Etnológiai Intézettel van rendszeres munkakapcsolata az Intézetnek. Intenzív az együttműködés a kárpátaljai, vajdasági és muravidéki magyar kutatócsoportokkal. A vajdasági Magyar Művelődési Intézettel, a szlovéniai Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézettel, illetve a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Tanárképző Főiskolával folyamatosak a közös kutatások, rendezvények.

Az Intézet alapító okiratában megjelölt kutatásszervezési feladatnak megfelelően működtette a határon túli magyar kutatók Domus Hungarica, illetve az MTA Határon Túli Magyar Tudományosság ösztöndíjrendszerét.

IV. Hazai és nemzetközi pályázatok

Az Intézet 2007-ben is több alkalommal sikeresen pályázott: a tárgyévben a Szülőföld Alap 5, az Apáczai Közalapítvány 1, az Oktatási Minisztérium 3, az OTKA 2 és a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány 1 új intézeti pályázatot támogatott.

A nemzetközi pályázatok közül a már futó három FP6-os programon kívül az Intézet munkatársai a Rothschild Foundation pályázatain szerepeltek sikerrel két alkalommal.

A 2007. évi *Elnöki keretből* elnyert támogatást az Intézet három területen hasznosította. Az összeg nagyobbik része az FP6-os *Challenge - A szabadság és biztonság változó arcai Európában* és *A kulturális diverzitás Közép-Európa (V4) városi tereiben* c. visegrádi elemzések önrészét biztosította. Ebből a forrásból finanszírozták a *Kisebbségi magyar közösségek a XX. században* c. kézikönyv zárómunkálatait. Az INTERREG pályázat keretében 2007-ben az Ister-Granum eurorégió interetnikus viszonyainak kutatását, a települési szintű adatbázist és a képzési programot szintén a keretből valósították meg.

V. Az év folyamán megjelent jelentősebb publikációk

Könyvek

Bindorffer Györgyi (szerk.): Változatok a kettős identitásra. Kisebbségi léhelyzetek és identitásalakzatok a magyarországi horvátok, németek, szerbek, szlovákok, szlovének körében. Gondolat Kiadó – MTA Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2007. 300

Gergely András–Papp Richárd (szerk.): A szakralitás arcai. Vallási kisebbségek, kisebbségi vallások. Nyitott Könyvműhely Kiadó, Budapest, 2007. 449

Barabás Györgyi: Magyar zsidó levéltári repertórium II: Magyarországi zsidó hitközségek, egyletek, társulatok alapszabályai 1905–2005. (Sorozatszerkesztő: Komoróczy Géza) [Hungaria Judaica, 20]. MTA Judaisztikai Kutatóközpont, Budapest, 2007. 856

Frojimovics Kinga: Magyar zsidó levéltári repertórium III: Magyarországi zsidó anyakönyvek 1760-tól napjainkig (Hazai levéltárak és irattárak). (Sorozatszerkesztő: Komoróczy Géza) [Hungaria Judaica, 21] MTA Judaisztikai Kutatóközpont, Budapest, 2007. 692

Mandel Kinga: A román felsőoktatás-politika változásai 1990–2003 között. Presa Universitară, Cluj-Napoca, 2007. 248

Mandel Kinga–Papp Z. Attila (szerk.): Cammogás. A romániai magyar felső-középfokú oktatás minősége. Soros Oktatási Központ, Csíkszereda, 2007. 268

Papp Z. Attila–Veres Valér (szerk.): Kárpát Panel 2007. Gyorsjelentés. MTA ENKI, Budapest, 2007. 308

Szarka László–Majtényi Balázs–Kántor Zoltán–Vizi Balázs (szerk.): Nemzetfogalmak és etnopolitikai modellek Közép- és Kelet-Európában. Gondolat Kiadó, Budapest, 2007. 424

Popély Árpád–Štefan Šutaj–Szarka László: Beneš-dekrétumok és a magyar kérdés, 1945–1948. Attraktor Kiadó, Budapest, 2007. 366

Tanulmányok

Bárdi Nándor: Magyar–magyar párbeszéd a támogatáspolitikáról. *Regio* 2007/4. 128–168.

Dobos, Balázs: The Development and Functioning of Cultural Autonomy in Hungary. *Ethnopolitics*, 2007/ 3. 451–469.

Eiler, Ferenc: Die Grenzen eines wirksamen Minderheitenschutzes im Rahmen des Völkerbundes. In: Melville, R.–Pšek, J.–Scharf, C. (Hrsg.): *Zwangsmigrationen im mittleren und östlichen Europa*. Philipp von Zabern, Mainz, 2007. 111–127.

Feischmidt, Margit: Symbole und Räume rivalisierender Nationalismen. Ein Beispiel der multiethnischen Stadt Cluj. In: Jaworski, R.–Stachel, P. (Hrsg.): *Die Besetzung des öffentlichen Raumes. Politische Plätze, Denkmäler und Strassennamen im europäischen Vergleich*. Frank & Timme, Berlin, 2007. 403–426.

Tóth, Ágnes: Rechtliche Regelung zur Lage des Ungarndeutschtums 1938 bis 1950. In: Mittel, M.–Möller, H.–Pešek, J.–Thüma, O. (Hrsg.): *Deutschsprachige Minderheiten 1945. Ein europäischer Vergleich*. Oldenbourg, München, 2007. 253–296.

Vizi Balázs: A nemzetpolitika feltételrendszere az uniós tagság körülményei között In: *Magyar Kisebbség* 2007/3-4. 39–65.